

The Predictors of Depression in Eighth Grade Primary School Students

Atılğan ERÖZKAN¹

ABSTRACT: The aim of this study is to determine the factors -parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety- influencing depression level of eighth grade primary school students. Descriptive method was used in this study. Participants were 500 eighth grade primary school students in Mugla, Turkey. Data were analyzed using statistical techniques. The findings showed that the parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety important predictors of depression. The results are discussed in the light of previous findings and in the context of depression, parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety, providing a guide for future research and applications as well.

Key Words: Depression, parenting styles, self-esteem, perfectionism, test anxiety

SUMMARY

Purpose and significance: This study investigated the important predictors of depression levels of eighth grade primary school students according to their sociodemographic characteristics, parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety level.

Methods: This research is a descriptive and a correlational study. For this purpose 500 (250 girls; 250 boys) students are randomly recruited from five different primary schools in Mugla. Main instruments are Information Form, Children's Depression Inventory, Parents Attitude Scale, Rosenberg Self-Esteem Inventory, Multidimensional Perfectionism Scale, and Test Anxiety Inventory. SPSS for WINDOWS -14.0- was used for data analysis. Multiple hierarchical regression analysis was used for explaining students' depression level; correlational statistics was also employed to search for relationships among all variables.

Results: Results showed that the gender, socioeconomic status, mother's education level, father's education level of eighth grade primary school students have not statistically significant effect on their depression levels. On the other hand, findings showed that the parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety important predictors of depression for eighth grade primary school students.

Discussion and Conclusions: It can be concluded from the research findings that there are significant relationships among depression, parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety. More research is needed to generalize findings of this research. This research can be extended by including other levels of educational organizations. The relationship among depression, parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety is very important for adolescents. It can be useful to educate adolescents about their interpersonal relationship skills and academic achievements. Since depression, parenting styles, self-esteem, perfectionism, and test anxiety are universal concepts, cross-cultural studies may also be considered as future work.

¹ Y.Doç.Dr. Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, erzkan@yahoo.com

İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcıları

Atılğan ERÖZKAN²

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu araştırma, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerinin; ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısı ile olan ilişkisini açıklamaya dönük betimsel bir çalışmadır. Araştırma, amacına uygun olarak Muğla ilindeki beş farklı ilköğretim okulunda tesadüfi küme örnekleme seçimi ile 500 kişi üzerinde (250 kız; 250 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Bilgi Toplama Formu, Çocuklar İçin Depresyon Envanteri, Ana-Baba Tutum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Sınav Tutum Envanteri kullanılmıştır. Veri analizleri için SPSS/WINDOWS -14.0- programı kullanılmıştır. Veriler, çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi ve korelasyon kullanılarak SPSS/WINDOWS programı ile incelenmiştir. Araştırma bulguları, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısının depresyonun önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçları, önceki bulgular ışığında depresyon, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısı kapsamında başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı

GİRİŞ

Ergenlik, fark edilebilir değişikliklerle karakterize edilen, yaşam boyu sürececek kavrayışların, inançların, değerlerin ve alışkanlıkların gelişimi için kritik bir dönemdir. Ergen ise bir kimlik bulmanın, değişen fizyolojik ve psikolojik özelliklere uyum sağlamanın, sağlıklı bir yaşam tarzı için çeşitli beceriler kazanmanın, aileden ayrılmanın, ahlaki kurallar ve değerler oluşturmanın, topluma katkıda bulunan bir birey olmanın ve bir meslek seçmenin gelişimsel sorumlulukları ile mücadele eden bireydir. Bu mücadele bağlamında ergenlerin çeşitli incinebilirlikler ve buna bağlı depresyon yaşamaları da söz konusudur (Anderson & Olmhausen, 1999).

Ergenlik dönemi biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimin hızlandığı ve birbirleri ile yoğun etkileşim içine girdiği bir yaşam evresidir (Hamburg & Takanishi, 1989). Bu dönemde, ergen hem sosyal dünyada kendine yer edinmeye çalışmakta hem de kendisiyle ilgili kişisel plan ve hedeflerini oluşturmaya ve gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Çocukluğa kıyasla uyum sağlanması gereken değişim alanları ve hızı artınca, ergenlikte ruh sağlığı sorunları -özellikle depresif eğilimler içeren- olan kişi sayısı da artmaktadır (Kim, 2003).

Aydın'a (2005) göre ergenlerin depresyona girmesine neden olan belli başlı olaylar; kız-erkek arkadaşı tarafından reddedilme, aile içinde yaşanan ciddi bir çatışma durumu, öğretmenin olumsuz tutumu ya da sınıf içinde aşağılanma, akran grubu dışında tutulma ve yalnızlık olabilmektedir. Bazen de somut bir neden olmaksızın "beni kimse sevmiyor", "hiçbir zaman başarılı olamayacağım", "çok çirkin ve biçimsizim" gibi düşünceler, ergenin depresyona girmesi için yeterli olabilmektedir.

Ergenlik döneminde ergenin tamamlaması gereken gelişimsel görevlerden birisi de aileden psikolojik bağımsızlaşma sürecidir. Bu süreç ergenin aileden ayrılmasını değil ancak ailesi ile bağlarını sürdürürken kendisine ait duygu ve düşünceleri ayrıştırabilmesi, kendi değer yargılarını, yaşam görüşünü, beğenilerini oluşturabilme sürecidir. Bu bağlamda ebeveynleri tarafından desteklenen ergenler kendilerine daha güvenli, kişilerarası iletişim becerili ve daha akademik başarılı olurken; aksi durumda ise incinebilirlik düzeyleri yüksek, düşük özsaygılı ve depresif ergenler söz konusu olmaktadır.

Ebeveyn Tutumları ve Depresyon

Horney'e (1945) göre ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerinde çok önemli etkileri vardır. Örneğin, çocukluklarında reddedici ana-baba tarafından yetiştirilen bireyler, yalnızlık ve güvensizlik

² Y.Doç.Dr. Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, erzkan@yahoo.com

duygusu ile büyümektedirler. Çocukların sevmeye ihtiyacı vardır ancak eleştirilmek ve reddedilmek korkusu onlarda alınganlığa, umutsuzluk duygularına ve depresyona yol açmaktadır. Böylece yaşamın ileriki dönemlerinde de kişilerarası ilişkilere dayalı olarak yaşadıkları problemler bağlamında kolaylıkla incinen ve depresyon yaşayan bireyler olarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

Otoriter ana-babanın olduğu ailede uygulanan sıkı disiplin kuralları ve eğitimde cezaya başvurulması çocukta düşük benlik saygısına yol açmakta, çocuğun kaygılı ve nörotik bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olmaktadır. Bunların yanı sıra ana-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005).

Önemli diğerlerinden -özellikle ebeveynlerinden- kabul ve onay beklentisi içerisinde olan ergenler bu beklentileri karşılanmadığında kişilerarası ilişkilerindeki problemleri nedeniyle depresif bir duygu durumu sergileyebilmektedirler. Buna paralel olarak, bu bireyler kişilerarası problem çözme becerilerindeki yetersizlikler yönüyle de genellemeler yaparak ve olumsuz çıkarımlarda bulunarak depresif bir duygu durumu gösterebilmektedirler. Bu genellemeler ve çıkarımların etkisiyle işlevsel olmayan otomatik düşünceler geliştirerek diğer bireylere ilişkin olumsuz yüklemelerde bulunabilmektedirler. Düşük benlik saygısı da depresyon için oldukça önemli bir incinebilirlik faktörüdür fakat benlik saygısı ebeveynler tarafından -çocuklarından aşırı beklentili mükemmeliyetçi ebeveynler- kabul edilmeme durumlarında özellikle önemli bir rol oynamaktadır. Benlik saygısı düşük ergenler, benlik saygısı yüksek olanlara göre daha yüksek düzeyde depresyon, çaresizlik ve kaygı yaşamaktadırlar (Blackburn, 1987).

Ebeveynlerin demokratik ve destekleyici tutumlarının yetersizliği, hatalı aile tutumlarına verilebilecek önemli bir örnektir. Bununla ilgili olarak yaşanan aile içi çatışma, babanın katı ve anneye yardımcı olmayan davranışları ergenlerde depresyon, düşük özgüven ve davranış bozukluklarına yol açmakta iken; ebeveynlerinin haksızlık yaptığını, anlaşılmaz olduklarını ve hogörüsüz olduklarını düşünen -ebeveynlerin davranışlarıyla bu durumları doğrulaması noktasında- ergenler de depresyon yaşayabilmektedirler. Mükemmeliyetçi ana-babalar ise çocukları için ulaşılması güç hedefler belirleme ve çocuklarının hatalarına karşı aşırı duyarlı olmaları bağlamında özellikle ergenlik döneminde davranış bozukluklarına ve depresyona neden olabilmektedirler.

Benlik Saygısı ve Depresyon

Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonucu ulaştığı benlik kavramını kabul etmesinden doğan bir beğeni durumudur. Kişi kendinde bazı eksiklikler bulması yönüyle kendini eleştirebildiği gibi kendini eksiksiz de görebilir. Benlik saygısı bireyin kendini olduğu gibi, ne çok aşağı ne de çok üstün görmeden değerlendirip, sonuçtan memnun olması durumudur. Benlik saygısının düşük ve yüksek olmasının özellikle ergenler bağlamında çok önemli anlamları vardır (Yörükoğlu, 2000). Ergenin bazı bilişsel ve davranışsal özellikleri depresyon ile ilişkilidir. Ergenlik depresyonuyla ilişkili olan özelliklerden biri benlik saygısıdır. Benlik saygısı yüksek ergenlerde depresyon olasılığının daha düşük olduğu belirtilmiştir (Burwell & Shirk 2006; Guillon, Crocq, & Bailey, 2003; Lewinsohn, Gotlib, & Seeley, 1997).

Benlik saygısı yüksek olan ergenlerin benlik kavramlarının en az değişkenlik gösterdiği ve benlik saygısı yükseldikçe kendine ve diğer insanlara olan güvenin arttığı görülmektedir. Yüksek benlik saygısı özellikle kronik ve kontrol edilemez durumlarda, olaylarla başa çıkabilmede kişiye destek olabilecek ve strese karşı direncini artırabilecek önemli bir kaynaktır. Benlik saygısı düşük olan ergenler ise depresyon belirtisi göstermekte ve buna paralel yalnızlık, içe dönüklük ve hayalcilik eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Düşük benlik saygısıyla depresyonun ilişkili olduğu ve düşük benlik saygısının depresyon için bir risk etkeni olduğu da ortaya konmuştur. Stres altındaki kişiler kendileriyle aşırı meşguldürler, kendilerini, aşağılayıcı ve karmaşık düşünce ve duygular içinde hissederler. Bu durum da performansı düşürmekte, duygusal ve davranışsal açıdan kişiyi yetersiz kılmaktadır (Johnston, O'Malley, & Bachman, 2001).

Düşük benlik saygısı, depresyon, anksiyete ve çaresizlik duyguları ile birleşmektedir. Benlik saygısı düşük olan ergenlerin özgüvenleri de düşüktür. Bireysel başarıları ve gelişimleri hakkında kötümser düşüncelere sahiptirler ve içinde buldukları durum onların depresif eğilimler göstermelerine yol açabilmektedir. Benlik saygısı düşük olan ergenlerin, düşük benlik saygısıyla birlikte gelişebilen sosyal etkileşimlerde tehdit hissetme, sosyal ilişkilerde bozulma, tartışmalara

katılmaktan kaçınma ve psikolojik iyi olamama durumları söz konusudur. Tüm bunlar bir araya geldiğinde bu bireylerin depresyon yaşama olasılıklarının yüksek olduğu da görülmektedir (O'Connor, Berry, Weiss, & Gilbert, 2002).

Mükemmeliyetçilik ve Depresyon

Ergenler arasında yapılan araştırmalarda, bu grubu tehdit eden en önemli psikolojik problemlerden birinin mükemmeliyetçiliğe bağlı depresif eğilimler olduğu belirtilmektedir. Mükemmeliyetçilikte aşırı derecede yüksek ve gerçekçi olmayan hedeflere ulaşma üzerinde yoğunlaşma ile kendini yenilgiye uğratici (self-defeating) bir dizi düşünceler ve davranışlara sevk eden bir durum söz konusudur (Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990).

Mükemmeliyetçi kişilerin mükemmeliyetçiliklerini koruyan belli düşünce kalıpları bulunmaktadır. Mükemmeliyetçi insanlarda en çok görülen algılama bozukluklarından birisi “ya hep ya hiç” tarzı düşünmedir. Bu düşünce tarzında kişi “doğru” ile “yanlış” arasında pek çok derece bulunabileceğini düşünmeden, olayları sadece doğru ve yanlış görme eğilimindedir. Bu da yüksek standartlara sahip olma anlamına gelmektedir. Ya hep ya hiç düşünme eğilimi nedeniyle, düşüncelerin odak noktasına bağlı olarak bireylerde genellikle depresyon, anksiyete ve öfke görülebilmektedir. Başkalarının davranışlarıyla ilgili düşüncelerine genellikle öfke eşlik ederken kişinin kendisiyle ilgili bu tip düşüncelerine anksiyete, depresyon ve yetersizlik duyguları eşlik etmektedir (Antony & Swinson, 2000). Mükemmeliyetçilik üzerinde yapılan çalışmalar onun depresyonda oynadığı rolü anlamada yararlıdır. Hewitt ve Flett (1991) başarısızlık durumunda mükemmeliyetçilerin kendilerini değersiz görerek, depresyon gibi semptomlardan sıkıntı çekebileceklerini öngörmüşlerdir.

Mükemmeliyetçi insanlar kendilerini çok katı bir şekilde değerlendirirler. Yaptıkları işlerin hep olumsuz taraflarına bakarlar ve olumlu taraflarını göremezler. Bundan dolayı mükemmeliyetçiler az miktarda doyum yaşarlar. Ayrıca kendilerini değerlendirme kriterleri çok katı olması nedeniyle özsaygıları düşüktür. Bu özellik aynı şekilde depresyondaki bireylerde de görülmektedir (Oral, 1999).

Slaney ve Ashby (1999) mükemmeliyetçiliğin DSM-IV'de yer alan birçok kişilik bozukluğu -örneğin depresyon, kaygı vb.- ile ilişkili olduğunu vurgulamışlar; davranış ve performans için aşırı derecede yüksek standartlara sahip olmanın mükemmeliyetçilik tanımının merkezinde yer aldığını belirlemişlerdir. Hewitt, Flett ve Ediger (1996), depresyonda bir incinebilirlik faktörü olarak mükemmeliyetçiliğin rolünü incelemişler, kendine dönük mükemmeliyetçiliğin başarı stresi ile etkileşerek depresif semptomları yordamada etkili olduğunu; sosyal düzene dönük mükemmeliyetçiliğin ise ana etki olarak depresif semptomları yordadığını bulmuşlardır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen diğer bulgular mükemmeliyetçilik boyutlarının, zaman içinde tek kutuplu depresyonun oluşumunda önemli faktörler olarak ortaya çıkabildiğini göstermiştir (Akt: Erözkan, 2008).

Antony ve Swinson (2000), ergenlerle yaptıkları araştırmada mükemmeliyetçilik tipleri ile depresyon semptomları arasında bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır. İlk olarak kendine yönelik mükemmeliyetçiliğe sahip olan ergenler depresyona belli bir yatkınlık göstermektedirler. Bu bakımdan bu tür bireyler kişisel başarı ile ilgili durumlarda sıklıkla depresyona yakalanabilmektedirler. Buna ek olarak sosyal olarak belirlenen mükemmeliyetçiliğe sahip olan ergenler de yine kişisel başarı ile ilgili konularda sık depresyona yakalanabilmektedirler. Buna göre bu tür bireyler okulda, akranlar arasında ya da evde stres altında iseler depresyona girebilme olasılıkları yüksektir.

Sınav Kaygısı ve Depresyon

Sınav kaygısı, bir değerlendirilme durumunda yaşanan stresin yarattığı fizyolojik, bilişsel ve duygusal tepkiler olarak tanımlanabilir (Spielberger, 1980). Sınav kaygısı, öğrencilerin derslere karşı tutumunu ve başarısını olumsuz yönde etkileyen bir duygudur. Hall Brown, Turner ve Beidel (2005) sınav kaygısını, sınav öncesinde ve sınav sırasında yaşanan korku, endişe ve heyecan olarak tanımlamaktadırlar. Hembree (1988) ve Spielberger (1980), sınav kaygısının kuruntu (worry) ve duyusallık (emotionality) olmak üzere iki temel boyutu olduğunu vurgulamaktadırlar.

Bireyin, kendisine ve başkalarının kendisini nasıl gördüğüne ilişkin endişesi sınavdaki durumunu etkilemektedir. Bireyin kendisine ilişkin endişesi, kişinin sınav başarısı ile kişiliğinin değerini eşdeğer görmesidir. Gelecekle ilgili endişeler, kişinin gelecekteki mutluluğu ve başarısını sınavlara bağlamasıdır. Hazırlanamamakla ilgili endişeler, kişinin sınavlara yeterince hazırlanamama

düşüncesine sahip olmasıdır. Bedensel tepkiler, sınavlarda yaşanan bedensel sıkıntı ve rahatsızlıklardır. Zihinsel tepkiler ise sınavlardaki zihinsel karmaşıklık, dikkatsizlik, çevreye aşırı duyarlılık, korku ve panik durumlarıdır (Baltaş, 2002).

Sınavlar ergenlerin yaşamında önemli bir stres kaynağıdır (Peleg & Klingman, 2002). Sınav kaygısının öğrencinin duygusal ve akademik yaşantılarına olumsuz etki eden ve düzeyi arttıkça psikiyatrik sorunlara yol açan bir olgu olduğu bilinmektedir. Bireylerin karşılaştıkları olumsuz yaşam olayları -örneğin akademik başarısızlıklara dönük yüksek sınav kaygısı- ile depresyon arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (Deffenbacher & Hazelius, 1985).

Sınav kaygısı yüksek olan bireyler sınav veya değerlendirme durumunda öz varlığının tehdit edildiği duygusuna kapılabilmektedir. Bu duyguları yaşayan bireyler yalnızca sınav anında değil bir grup içerisinde konuşma yapacağı zamanlarda sinirli ve endişeli bir yapıya bürünürler. Bu bireylerin kendilerine yönelik olumsuz düşünceleri onların dikkatlerinin kolayca dağılmasına neden olabilir (Aysan, Thomson, & Hamarat, 2001). Spielberger ve Vagg (1995)'a göre, sınav kaygılı öğrenciler sınavı oldukça tehdit edici, korkutucu olarak algırlar. Yüksek sınav kaygılı öğrencilerin, düşük sınav kaygılı öğrencilere göre, kendilerini küçülten kuruntu ve duygusal reaksiyonlar şeklindeki tepkileri daha yoğundur. Yüksek sınav kaygılı bireylerin değerlendirilme ortamlarında düşük sınav kaygılı bireylere göre daha fazla olumsuz düşünceleri bulunmaktadır. Bu düşünceler onların incinebilirlik düzeylerini de artırmaktadır. Lufi ve Darliuk (2005), yüksek sınav kaygısı olan grubun depresyon ve diğer bazı davranış bozuklukları boyutlarında sınav kaygısı olmayan gruptan daha fazla semptom gösterdiklerini saptamışlardır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ergenlik döneminde oldukça önemli etkileri olduğu düşünülen ve ergenlerin psikolojik iyilik hallerine doğrudan etkisi olduğu bilinen depresyon, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısı arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu beş önemli kavramın ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri için anlamlarının ortaya konması çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu çalışmanın, ergenlik döneminde depresyonun oluşumuna katkı sağlayabilecek değişkenler hakkında önemli bilgiler verebileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerinin ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısı ile olan ilişkisini açıklamaya dönük betimsel (survey tipi bir araştırma modelinin kullanıldığı) bir çalışmadır.

Örneklem: Araştırma, amacına uygun olarak Muğla iline bağlı beş ilköğretim okulunun (Atatürk, Tüdü 100. Yıl, Cumhuriyet, Sabri Acarsoy ve Şehbal Baydur İlköğretim Okulu) 8. sınıflarında öğrenim gören farklı kategorilerde tesadüfi küme örnekleme seçimi ile 500 kişi üzerinde (her okuldan 50 kız; 50 erkek öğrenci olmak üzere toplam 250 kız; 250 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan grubun sayısal dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. *Araştırma grubunun sosyo-demografik özellikleri*

DEM. DEĞ.	FAKTÖR	N	%
Cinsiyet	Kız	250	50
	Erkek	250	50
	Düşük	147	29
Sos.Eko.Düz.	Orta	243	49
	Yüksek	110	22
Anne Öğr.	İlkokul	69	14
	Ortaokul	119	24
	Lise	191	38
Düz.	Üniversite	121	24
	İlkokul	57	12
	Ortaokul	109	22
Baba Öğr.	Lise	190	38
	Üniversite	144	28

Veri Toplama Araçları:

Bilgi Toplama Formu:

Bu formda örnekleme oluşturan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri hakkında cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne ve babanın öğrenim düzeyi gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almıştır.

Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği:

Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği (Children's Depression Inventory), çocuklardaki depresyon düzeyini belirlemek amacıyla Kovacks (1981) tarafından geliştirilmiştir. Beck Depresyon Ölçeği temel alınarak hazırlanmış olan ölçekte, çocukluk depresyonuna özgü okul durumu ve arkadaş ilişkileri gibi alanlarla ilgili maddeler de yer almaktadır. Ölçeğin dili 6-17 yaş arası çocuk ve ergenlerin anlayabileceği düzeydedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Öy (1990) tarafından yapılmıştır. Ölçek hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilmekte ve 27 maddeden oluşmaktadır. Her maddede çocuğun/ergeninin son iki haftasını değerlendirerek, aralarından seçim yapacağı üç cümle bulunmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 4 hafta arayla yapılan test-tekrar test güvenilirliği .77 olarak bulunmuştur. Çocuklar için depresyon ölçeği puanlarının çocukluk depresyonu derecelendirme ölçeği puanları ile korelasyonu .61 olarak bulunmuş olup, bu değer ölçeğin geçerli sayılabilmesi için yeterli olduğu düşünülmektedir. Ölçek depresif grupla depresif olmayan grubu ayırt edebilmektedir.

Anne-Baba Tutum Ölçeği:

Anne-Baba Tutum Ölçeği, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş, daha sonra Eldeleklioğlu (1996) tarafından revizyonu yapılmıştır. Demokratik ve koruyucu-istekçi alt ölçeği için faktör yükü en yüksek 15'er, Otoriter alt ölçeği için ise 10 madde seçilerek toplam 40 maddelik anne-baba tutum ölçeği oluşturulmuştur. Anne-baba tutum ölçeğinin iç tutarlığı Cronbach Alfa formülü ile hesaplanmış ve bulunan alfa katsayıları demokratik tutum alt ölçeği için .89, otoriter tutum alt ölçeği için .78, koruyucu-istekçi tutum alt ölçeği için .82 bulunmuştur. Anne-baba tutum ölçeğinin kararlılık düzeyini ölçmek için test tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Korelasyon değerleri demokratik tutum alt ölçeği için .92; otoriter tutum alt ölçeği için .79; koruyucu-istekçi tutum alt ölçeği için .75 olarak bulunmuştur. Anne-baba tutum ölçeği maddelerine verilen cevaplar, beş basamaklı Likert tipi bir ölçekte derecelenecek şekilde düzenlenmiştir. Her madde için cevaplar 1'den 5'e kadar derecelendirilmiştir. Hiç uygun değil (1), çok az uygun (2), kısmen uygun (3), oldukça uygun (4), tamamen uygun (5) gibi Likert tipi beş seçenekten anne ve babaları için en uygun olan ifadenin seçilmesi ve işaretlenmesi istenmektedir (Eldeleklioğlu, 1996).

Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri:

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeği vardır. Bu çalışmada sadece benlik saygısı alt ölçeği kullanılmıştır. Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş 6 madde ve 10 sorudan oluşan testte olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. Ölçeğin değerlendirme sistemine göre ölçekten 0-6 arasında puan alınmaktadır. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı yüksek (0-1), orta (2-4) ve düşük (5-6) olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmasında benlik saygısı için psikiyatrik görüşmeler yapılmıştır. Psikiyatrik görüşmeler beş ayrı sınıftan rastgele örnekleme ile seçilmiş beşer öğrenci alınarak yapılmıştır. Benlik saygısının değerlendirilmesine yönelik olarak yapılmış psikiyatrik görüşmelerle yapılan değerlendirmede öğrencilerin benlik saygıları kendilerine ilişkin görüşlerine göre yüksek, orta ve düşük olarak derecelendirilmiştir. Daha sonra aynı öğrencilerin Rosenberg benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlarda yüksek, orta ve düşük olarak gruplandırılmıştır. Görüşmelerden ve benlik saygısı ölçeğinden elde edilen sonuçlar arasındaki uygunluk Pearson Momentler çarpımı korelasyon yöntemi ile hesaplanmış, geçerlik katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Güvenirlik çalışması için test-tekrar test

güvenirlilik yöntemi kullanılmıştır. Testin ilk verilişinden bir ay sonra aynı deneklere test ikinci kez uygulanarak alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .75 olarak bulunmuştur.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği:

Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990) tarafından öğrencilerin mükemmeliyetçilik eğilimlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Mısırlı-Taşdemir (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçek, Likert tipinde 1-5 arası derecelendirme ile (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990)'e göre mükemmeliyetçilik altı alt özellikten oluşan çok boyutlu bir yapıdır. Mısırlı-Taşdemir (2004) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışmasında da 35 madde 6 faktör altında toplanmıştır. Ölçek örneklem grubuna uygulandıktan sonra geçerlik yöntemi olarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi SPSS FACTOR (SPSS/WINDOWS) ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Sphericity testleri gerçekleştirilmiştir. KMO Örneklem Uygunluk katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Barlett Sphericity ise 4961.42 ile .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Altı faktör için faktör yükleri: "Düzen" (.63-.82). "Hatalara Aşırı İlgi" (.31-.70). "Davranışlardan Şüpheli" (.40-.68) "Aile Beklentileri" (.55-.73). "Ailesel Eleştiri" (.41-.68). "Kişisel Standartlar" (.44-.62). Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Testin genel güvenirlik katsayısı .83 olarak hesaplanırken; Düzen için .87, Hatalara Aşırı ilgi için .77, Davranışlardan Şüpheli için .61, Aile Beklentileri için .71., Ailesel Eleştiri için .65 ve Kişisel Standartlar için .63 olarak bulunmuştur. Testin yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır.

Sınav Tutum Envanteri:

Sınavlara ilişkin kaygı düzeylerini ölçmek için geliştirilmiş, bireylere kendilerini değerlendirme imkanı veren, 20 maddeden oluşan ve 1-4 arasında puanlanan likert tipi bir kendini değerlendirme ölçeğidir (Spielberger, 1980). Türkçe uyarlaması Öner (1986) tarafından yürütülen üç çalışma ile yapılmıştır. Üç aşamada yapılan ölçek uyarlamasının ilk iki aşaması Albayrak-Kaymak'ın (1985) yüksek lisans tezi olan dil eşdeğerliliği ve güvenirliğinin araştırılmasıdır; üçüncü aşaması ise ölçeğin geçerlik çalışmasıdır. Envanter likert tipinde 1-4 arasında derecelendirmeyle, 1-Hiçbir zaman, 2-Bazen, 3-Sık sık, 4-Her zaman cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Testin geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda 20 madde 2 faktör -Duyuşsallık ve Kuruntu- altında toplanmıştır, 12 maddeden oluşan Duyuşsallık boyutu varyansın % 34.6'sını açıklarken, 8 maddeden oluşan Kuruntu boyutu ise varyansın % 6.3'ünü açıklamıştır. Faktörlerin toplam varyansın % 40.9' unu açıkladığı bulunmuştur.

Veri Analizleri: Veriler, çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi ve korelasyon kullanılarak SPSS/WINDOWS -14.0- programı ile incelenmiştir. Veriler $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde öğrencilere uygulanan bilgi toplama formu, ana-baba tutum ölçeği, Rosenberg benlik saygısı envanteri, çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği ve sınav tutum envanteri'nden elde edilen veriler ve bu verilerin istatistiksel teknikler sonucu ortaya çıkan bulguları ile bu bulgulara ilişkin yorumlar sunulmaktadır.

İlköğretim sekizinci sınıf öğrencileri için depresyonun önemli yordayıcıları *Çok Yönlü Hiyerarşik Regresyon Analizi* ile incelenmiştir. Beş adımda gerçekleştirilen hiyerarşik regresyon analizine birinci adımda cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne öğrenim düzeyi ve baba öğrenim düzeyi; ikinci adımda ebeveyn tutumları; üçüncü adımda benlik saygısı; dördüncü adımda mükemmeliyetçilik ve beşinci ve son adımda sınav tutumları girilmiştir. Birinci adımın özgün katkısının model içerisinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir, ($R^2=.09$, $F_{(4/495)}=6.34$, $p>.05$).

Tablo 2. Depresyon üzerinde çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi

Mod	Yord.	R	R ²	R ² _{ch}	F	Df	Beta	β	p
1	(Sabit)	.29	.09	.06	6.34	4/495			
	Cin						.10	.09	.13
	Sed						.09	.07	.29
	Aöd						.09	.08	.21
	Böd						.08	.07	.28
2	(Sabit)	.39	.16	.10	10.93	3/492			
	Demo.						-.15	-.14	.00
	Kor.						.11	.11	.01
	Otor.						.21	.18	.00
3	(Sabit)	.41	.16	.19	16.53	1/491			
	Bsay.						.25	-.13	.00
4	(Sabit)	.50	.25	.23	14.40	6/485			
	Düzen						.11	.12	.01
	Hat..İl.						.15	.18	.00
	Dav.Ş.						.17	.19	.00
	Ail.Be.						.17	.19	.00
	Ail.Elş.						.17	.20	.00
	Kiş.St.						.18	.20	.00
5	(Sabit)	.35	.12	.09	12.01	2/483			
	Kurn.						.12	.14	.00
	Duyş.						.11	.13	.00

Birinci adımda girilen demografik değişkenlerden cinsiyetin ($\beta=.09$, $p>.05$), sosyo-ekonomik düzeyin ($\beta=.07$, $p>.05$), anne öğrenim düzeyinin ($\beta=.08$, $p>.05$) ve baba öğrenim düzeyinin ($\beta=.07$, $p>.05$) modele özgün katkılarının olmadığı belirlenmiştir. Modele ikinci adımda girilen ebeveyn tutumlarının özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir, ($R^2=.16$, $F_{(3/492)}=10.93$, $p<.01$). Ebeveyn tutumlarının alt boyutlarından demokratik ($\beta=-.14$, $p<.01$), koruyucu ($\beta=.11$, $p<.05$) ve otoriter tutumların özgün katkılarının olduğu anlaşılmıştır, ($\beta=.18$, $p<.01$). Modele üçüncü adımda girilen benlik saygısının özgün katkısının anlamlı olduğu görülmektedir, ($R^2=.16$, $F_{(1/491)}=16.53$, $p<.01$). Modele dördüncü adımda girilen mükemmeliyetçiliğin özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir, ($R^2=.25$, $F_{(6/485)}=14.40$, $p<.01$). Mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından düzen ($\beta=.12$, $p<.01$), hatalara aşırı ilgi ($\beta=.18$, $p<.01$), davranışlardan şüphe ($\beta=.19$, $p<.01$), aile beklentileri ($\beta=.19$, $p<.01$), ailesel eleştiri ($\beta=.20$, $p<.01$) ve kişisel standartların özgün katkılarının olduğu anlaşılmıştır, ($\beta=.20$, $p<.01$). Modele beşinci ve son adımda girilen sınav tutumlarının özgün katkısının model içerisinde anlamlı olduğu görülmektedir, ($R^2=.12$, $F_{(2/483)}=12.01$, $p<.01$). Sınav tutumlarının alt boyutlarından kuruntu ($\beta=.14$, $p<.01$) ve duyuşallığın özgün katkılarının olduğu anlaşılmıştır, ($\beta=.13$, $p<.01$).

Tablo 3. Depresyon, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısı arasındaki korelasyonlar

DEĞ.	Dem.	Kor.	Oto.	B.say.	Düzen	Hat.İl.	Dav.Ş.	AileB.	AileEl	Kiş.st.	Kurn.	Duyş.
Depr.	-.39**	.20*	.48**	-.38**	.24**	.45**	.47**	.47**	.49**	.50**	.34**	.31**

** $p<.01$, * $p<.05$.

Yapılan korelasyon işleminde depresyon, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav tutumu arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu ile incelenmiştir. Depresyon ile ebeveyn tutumlarının alt boyutlarından demokratik tutum ($r=-0.39$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde ve negatif, koruyucu ($r=0.20$, $p<0.05$) ve otoriter tutumlar ($r=0.48$, $p<0.01$) arasında ise düşük ve orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Depresyon ile benlik saygısı ($r=-0.38$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde ve negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Depresyon ile mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından düzen ($r=0.24$, $p<0.01$) arasında düşük düzeyde ve pozitif, hatalara aşırı ilgi ($r=0.45$ $p<0.01$), davranışlardan şüphe

($r=0.47$, $p<0.01$), aile beklentileri ($r=0.47$, $p<0.01$), ailesel eleştiri ($r=0.49$, $p<0.01$) ve kişisel standartlar ($r=0.50$, $p<0.01$) arasında ise orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Depresyon ile sınav tutumlarının alt boyutlarından kuruntu ($r=0.34$, $p<0.01$) ve duyuşsallık ($r=0.31$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne öğrenim düzeyi ve baba öğrenim düzeyinin depresyon üzerinde yordayıcı özelliklere sahip olmadıkları görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan bireylerin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri ve ergenler olması bağlamında, ergenlerin içinde buldukları dönemin kendine özgü yapısı gereği karşılaştıkları çeşitli yaşam olaylarına/çeşitli durumlara ve bireylere, benzer tepkiler verebildikleri ve bu yüzden cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne öğrenim düzeyi ve baba öğrenim düzeyinin depresyona ilişkin bir farklılaşma oluşturmadığı düşünülebilir. Araştırmada, ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik ve sınav kaygısının ise depresyonun önemli yordayıcıları oldukları görülmektedir.

Ergenlik döneminin ilk evresi içinde yer alan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri, başta ebeveynleri olmak üzere önemli diğerlerinden anlayış beklemekte ve ebeveynleri ile olan ve diğer kişiler arası ilişkilerinde kabul görme beklentileri ile ilişkilerini önemsemektedirler. Ergenlik döneminin karmaşık yapısı içerisinde ebeveynlerinden gerekli desteği göremeyen, otoriter -baskıcı, reddedici vb.- ebeveyn tutumlarına maruz kalan ve böylece incinebilirlik düzeyi artan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin depresif eğilimler göstermeleri doğaldır. Ebeveyn tutumları ile depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda (Düzgün, 1995; Flett, Hewitt & Singer, 1995; Klohnen, 1996; Masten, 2001; Meadows, Brown, & Elder, 2006; Öztürk, 1990; Sayiner, Köknel ve Turanlı, 2005) hatalı -otoriter, baskıcı, reddedici- ebeveyn tutumları ile depresyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Kabul görmeyen, anlaşılmadığını düşünen ve böylece kendini yenilgiye uğraticı düşünceler geliştirebilen ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin kendilerine olan güven ve saygı düzeyleri de düşebilecek, bu durum onların keder ve karamsarlık yaşama olasılıklarını artırarak depresif özellikler göstermelerine yol açabilecektir. Düşük benlik saygısının depresyonun önemli yordayıcılarından olduğuna dair araştırma bulguları (Burwell & Shirk, 2006; Eskin, Ertekin, Harlak ve Dereboy, 2008; Ferrari & Dovidio, 2001; Guillon, Crocq, & Bailey, 2003; Lewinsohn, Gotlib, & Seeley, 1997; Lucas & Epperson, 1988), düşük benlik saygısının ergenlikte depresyon için bir önemli bir risk etkeni olduğunu ortaya koymuştur.

Ergenlik döneminin önemli özelliklerinden biri de kusursuz olma ve mükemmeli yakalayabilme çabalarıdır. Bu bağlamda ergen -ebeveynlerinin de olumsuz etkileri ile- kendisi için ulaşılması güç hedefler belirleme, yüksek düzeyde kişisel standartlar oluşturma, hata yapmamaya özen gösterme -bu durum onun daha fazla hata yapmasına yol açabilmekte- ve yanlış yapma korkusuyla kendini sürekli kontrol altında tutma ve davranışlarından kuşku duyma ile fizyolojik/psikolojik enerji kaybına uğrayabilecek ve böylece depresif bir duygudurum gösterebilecektir. Depresif eğilimlerin oluşmasında mükemmeliyetçi eğilimlerin etkisinin araştırıldığı çalışmalarda (Accordino, Accordino, & Slaney, 2000; Alden, Bieling, & Wallace, 1994; Alpert & Haber, 1990; Antony & Swinson, 2000; Blatt, 1995; Burns, 1980; Erözkan, 2008; Flett & Hewitt, 2002; Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990; Hewitt & Dyck, 1986; Hewitt & Flett, 1991; Oral, 1999; Pacht, 1984; Rice, Ashby, & Slaney, 1998; Slaney & Ashby, 1999; Sumi & Kanda, 2002; Terry-Short, Owens, Slade, & Dewey, 1995), kendini yenilgiye uğraticı, kişisel ve kişiler arası uyumu bozucu, kendine ve diğerlerine yönelik olumsuz bir bakış açısı ile mükemmeliyetçilik ve depresyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ergenlik döneminde diğer ergenlerle uyum içinde olma -bir gruba ait olma bağlamında- çok önemli bir durum olsa da bazı zamanlar ergenler arasında özellikle akademik tabanlı bir yarış olduğu da gözlemlenebilir. Bu durum ergenin sınav kaygısını artırarak incinebilirlik düzeyinin yükselmesine yol açabilir. Özellikle akademik değerlendirilme için ergenin kendini hazır hissetmediği, yeteneklerinden emin olamadığı ya da en iyi olması için performansının yeterli olmadığını düşündüğü durumlar ergende gerginlik, sınanmaya dönük kaygı ve üzüntü yaratabilir ya da depresyon duyguları yaşamasına neden olabilir. Sınav kaygısı ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalarda

da (Beer, 1991; Benjamin, McKeachie, & Lin, 1981; Culler & Holahan, 1980; Deffenbacher & Deitz, 1978; Ergene, 1994; Ergene ve Yıldırım, 2004; Frydenberg & Lewis, 1991; Kalafat, 1996; Lee & Larson, 2000; Yıldırım, 2004) sınav kaygısının ergenlerde ve gençlerde anlamlı duygusal problemlere neden olduğuna ilişkin bulgular vardır. Ergenler ve gençler için önemli olarak algılanan ve değerlendirilen sınavların psikolojik ve somatik bazı belirtilere yol açtığına; yüksek sınav kaygısının depresyonun önemli bir yordayıcısı olduğuna vurgu yapılmaktadır. Yüksek sınav kaygısının sadece akademik başarıyı değil, öğrenciyi bütün yönleriyle olumsuz etkileyebildiğine dikkat çekilmektedir.

Akademik ve kişiler arası ilişkilerde başarılı olmak -özellikle ergenlik dönemi içerisinde yer alan tüm öğrenciler için- bireylerin iyilik hallerinden söz edebilmek bağlamında oldukça önemlidir. Akademik ve kişilerarası iyilik halinin oluşturulması ise çok kolay olmayan, yaşamın çeşitli evrelerinde -özellikle ergenlikte- bireyler için incinebilirlikler yaratan bir durumdur. Bu bağlamda temelinde kabul görmeye dayalı çeşitli davranış biçimleri sergileyen ergenler için hatalı ebeveyn tutumları, düşük benlik saygısı, uyumu bozucu mükemmeliyetçilik ve yüksek sınav kaygısı ergenlerin incinebilirlik düzeylerini artırabilmekte ve böylece depresyon yaşayabilmeleri söz konusu olabilmektedir. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan ergenler için demokratik ebeveynlere sahip olamama ve hatalı ebeveyn tutumlarına bağlı olarak kendine olan güven düzeyinde düşüklük, çeşitli problemlere ilişkin uygun baş etme stratejilerine sahip olamama, gerçekçi olmayan amaçlar belirleme ve en önemlisi SBS olarak düşünülen çeşitli sınavlara dönük kaygı yaşamının, bu bireylerin depresif belirtiler geliştirmelerinde önemli nedenler olabileceği de düşünülebilir.

Bu noktada ergenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yükseltilebilmesi ve böylece psikolojik dayanıklılıklarının artırılabilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda karşılaştıkları ve yaşadıkları olumsuz yaşam olayları yönüyle depresif özellikler gösterebilen ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri için etkili kişisel-kişilerarası etkili sorun çözme ve sınav kaygısıyla başa çıkma odaklı rehberlik ve psikolojik danışma yardım programlarının sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Yardım programları geliştirme ve uygulama ergenler için etkili iletişim becerileri, etkili kişisel-kişiler arası etkili sorun çözme becerileri ve sınav kaygısıyla başa çıkma bağlamında depresif belirtilerin geliştirilmesinde önleyici bir etkiye sahip olabilir. Rehberlik ve psikolojik danışma alanı için katkı getirebileceği düşünülen değişkenlerin ele alındığı bu çalışmanın genellenebilirliği açısından, -yalnızca Muğla ilindeki bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören sekizinci sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerden oluştuğu için- benzer araştırmaların farklı örneklemeler üzerinde de yürütülmesi gerekmektedir. Bu tür çalışmaların, diğer öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin kişi içi ve kişilerarası iyi oluşlarında önemli rol oynayabileceği düşünülen ebeveyn tutumları, benlik saygısı, mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı ve buna bağlı depresyonu daha iyi açıklama bağlamında yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Accordino, D.B., Accordino, M.P., & Slaney, R.B., (2000). An investigation of perfectionism, mental health, achievement, and achievement motivation in adolescents. *Psychology in the Schools*, 37, 535-545.
- Albayrak-Kaymak, D. (1985). *The development of the Turkish form of the Spielberger test anxiety inventory: A study of transliteral equivalence and reliability*. Unpublished Master's Thesis, Boğaziçi University, Istanbul, Turkey.
- Alden, L.E., Bieling, P.J., & Wallace, S.T. (1994). Perfectionism in an interpersonal context: A self-regulation analysis of dysphoria and social anxiety. *Cognitive Therapy and Research*, 18, 297-316.
- Alpert, R. & Haber, N. (1990). Anxiety in academic situations. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 61, 207-215.
- Anderson, J.A. & Olmhausen, K.S. (1999). Adolescent self-esteem: A foundational disposition. *Nursing Science Quarterly*, 12, 62-67.
- Antony, M.M. & Swinson, R.P. (2000). Mükemmeliyetçilik: Dost sandığımız düşman. Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. (2. Baskı). Atlas Yayınları, İstanbul.
- Aysan, F., Thomson, D. & Hamarat, E. (2001). Test anxiety, coping strategies and perceived health in a group of high school students: A Turkish sample. *The Journal of Genetic Psychology; Child Behavior and Comparative Psychology*, 162, 402-411.
- Baltaş, A. (2002). *Öğrenmede ve sınavlarda üstün başarı*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Beer, J. (1991). Depression, general anxiety, test anxiety, and rigidity of gifted junior high and high school children. *Psychological Report*, 69, 1128-1130.

- Benjamin, M., McKeachie, W.J. & Lin, J.G. (1981). Test anxiety: Deficits in information processing. *Journal of Educational Psychology*, 73, 816-824.
- Blackburn, I.M. (1987). *Coping with depression*, W.R. Chambers, Limited Edition, Edinburgh.
- Blatt, S. (1995). The destructiveness of perfectionism. *American Psychologist*, 50, 1003-1020.
- Burns, D.D. (1980). The perfectionist script for self defeat. *Psychology Today*, 22, 34-51.
- Burwell, R.A. & Shirk, S.R. (2006). Self processes in adolescent depression: The role of self-worth contingencies. *Journal of Research Adolescence*, 16, 479-490.
- Culler, R.E. & Holahan, C.J. (1980). Test anxiety and academic performance: The affected study of related behaviors. *Journal of Educational Psychology*, 72, 16-20.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü, Ankara.
- Deffenbacher, J.L. & Deitz, S.R. (1978). Effects of test anxiety on performance, worry and emotionality in naturally occurring exams. *Psychology in the School*, 15, 446-450.
- Deffenbacher, J.L. & Hazelius, S.L. (1985). Cognitive, emotional and psychological comparent of test anxiety. *Cognitive Therapy and Research*, 15, 446-450.
- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergene, T. (1994). Sınav kaygısı ile başa çıkma programının etkililiği. *Psikiyatri Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 2, 36-42.
- Ergene, T. & Yıldırım, İ. (2004). Üniversite adaylarının depresyon düzeyleri. *Psikiyatri Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 12, 91-100.
- Erözkan, A. (2008). Üniversite öğrencilerinin mükemmeliyetçilik eğilimleri ve depresyon düzeyleri. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 6, 76-88.
- Eskin, M., Ertekin, K., Harlak, H., & Dereboy, C. (2008). Lise öğrencisi ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19, 382-389.
- Ferrari, J.R. & Dovidio, J.F. (2001). Behavioral information search processes by indecisiveness. *Personality and Individual Differences*, 30, 1113-1123.
- Flett, G. & Hewitt P.L. (2002). Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional and treatment issues. *Perfectionism: Theory, research, and treatment*, Editor: G. Flett & P.L. Hewitt, Washington DC: American Psychological Association.
- Frost, R.O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Frydenberg, E. & Lewis, R. (1993). Boys play sport and girls turn to others: Age, gender, and ethnicity as determinants of coping. *Journal of Adolescence*, 16, 252-266.
- Guillon, M.S., Crocq, M.A., & Bailey, P.E. (2003). The relationship between self-esteem and psychiatric disorders in adolescents. *European Psychiatry*, 18, 59-62.
- Hall Brown, T.S., Turner, S.M., & Beidel, D.C. (2005). Is test anxiety a form of specific social phobia? *Anxiety Disorders Association of American Annual Convention*, Seattle, WA, March.
- Hamburg, B.A. & Takanishi, M. (1989). Preparing for life: The critical transition of adolescence. *American Psychologist*, 44, 825-827.
- Hembree, R. (1988). Correlates, causes, and treatment of test anxiety. *Review of Educational Research*, 58, 47-77.
- Hewitt, P.L. & Dyck, D.G. (1986). Perfectionism, stress, and vulnerability to depression. *Cognitive Therapy and Research*, 10, 137-142.
- Hewitt, P.L., Flett, G.L., & Ediger, E. (1996). Perfectionism and depression: Longitudinal assesment of a spesific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 105, 276-280.
- Hewitt, P.L. & Flett, G.L. (1991). Dimension of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100, 98-101.
- Horney, K. (1945). *New ways in psychoanalysis*. Norton Publishing, New York.
- Johnston, L.D., O'Malley, P.M., & Bachman, J.G. (2001). Monitoring the future national survey restuls on drug use, 1975-2000. Vol. I: Secondary school students (NIH Publication No. 01-4924). Bethesda, MD: National Institute on Drug Abuse.
- Kalafat, S. (1996). *Depresyon ve mutlulukta otomatik düşüncelerin rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kim, Y.H. (2003). Correlation of mental health problems with psychological constructs in adolescence: Final results from a 2-year study. *The International Journal of Nursing Studies*, 40, 115-124.
- Kovacs, M. (1981). The children's depression inventory (CDI), *Psychopharmacologica Bulletin*, 21, 995-998.

- Kuzgun, Y. (1972). *Ana baba tutumlarının kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. & Eldeleklioğlu, J. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lee, M. & Larson, R. (2000). The Korean examination hell: Long hours of studying, distress, and depression. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 249-271.
- Lewinsohn, P.M., Gotlib, I.H., & Seeley, J.R. (1997). Depression-related psychosocial variables: Are they specific to depression in adolescents? *Journal of Abnormal Psychology*, 106, 365-375.
- Lucas, M. & Epperson, D. (1988). Personality types in vocationally undecided students. *Journal of College Student Development*, 29, 460-466.
- Lufi, D. & Darliuk, L. (2005). The interactive effect of test anxiety and learning disabilities among adolescents. *International Journal of Educational Research*, 43, 236-249.
- Meadows, S.O., Brown, J.S., & Elder, G.H. (2006). Depressive symptoms, stress, and support: Gendered trajectories from adolescence to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 93-103.
- Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2004). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, sınav kaygısı, benlik saygısı, kontrol odağı, öz-yeterlilik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- O'Connor, L.E., Berry, J.W., Weiss, J., & Gilbert, P. (2002). Guilt, fear, submission, and empathy in depression. *Journal of Affective Disorders*, 71, 19-27.
- Oral, M. (1999). *The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students: A test of diathesis-stress model of depression*. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Öy, B. (1990). *Çocuklar için depresyon ölçeği'nin öğrenciler ve çocuk ruh sağlığı kliniğine başvuran çocuklara uygulanması*. Çocuk Psikiyatrisi Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatrisi Anabilim Dalı, Ankara.
- Öztürk, İ. (1990). *Ana-baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bağımsızlık duygularını anlama, yakınlık başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pacht, A.R. (1984). Reflections on perfection. *American Psychologist*, 39, 386-390.
- Peleg, O. & Klingman, A. (2002). Family environment, discrepancies between perceived actual and desirable environment and children's test and trait anxiety. *British Journal of Guidance and Counseling*, 30, 451-466.
- Rice, K.G., Ashby, J.S., & Slaney, R.B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: A structural equations analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304-314.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press: New Jersey.
- Sayiner, B., Köknel Ö., & Turanlı, M. (2005). Lise öğrencilerinin ana-baba tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Slaney, R.B. & Ashby, J.S. (1999). Perfectionism: Study of a criterion group. *Journal of Counseling and Development*, 74, 51-58.
- Spielberger, C.D. & Vagg, R.R. (1995). *Test anxiety, theory, assessment and treatment*. Taylor & Francis, Washington, DC.
- Spielberger, C.D. (1980). *Test anxiety inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.
- Sumi, K. & Kanda, K. (2002). Relationship between neurotic perfectionism, depression, anxiety, and psychosomatic symptoms: A prospective study among Japanese men. *Personality and Individual Differences*, 32, 817-826.
- Terry-Short, L.A., Owens, R.G., Slade, P.D., & Dewey, M.E. (1995). Positive and negative perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 18, 663-668.
- Yıldırım, İ. (2004). Depresyonun önemli yordayıcısı olarak sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 241-250.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. Özgür Yayınları, İstanbul.